

Evlü Bireylerin Cinsel Utangaçlığını Etkileyen Faktörlerin Yapısal Eşitlik Modeli ile İncelenmesi*

Eyüp ÇELİK^a
Sakarya Üniversitesi

Neslihan ARICI^b
İstanbul Medipol Hastanesi

Öz

Araştırmanın amacı cinsel farkındalığın ve cinsel cesaretin cinsel utangaçlık üzerindeki etkisini ve bu etkide cinsel açıdan kendini açığa vurmanın aracılık rolünü incelemektir. Araştırmanın verileri 336 evli bireyden toplanmıştır. Araştırma sonucunda cinsel açıdan kendini açığa vurmanın cinsel utangaçlığı doğrudan etki ile negatif bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Cinsel cesaretin ve cinsel farkındalığın ise cinsel utangaçlığı cinsel açıdan kendini açığa vurma değişkeni aracılığıyla dolaylı etki ile yordadığı sonucu elde edilmiştir. Yapısal eşitlik modeline göre cinsel açıdan kendini açığa vurma değişkeni cinsel utangaçlığı doğrudan etki ile yordamasına rağmen cinsel cesaret ve cinsel farkındalık değişkenleri cinsel utangaçlığı dolaylı etki ile yordamaktadır. Analiz sonucunda Ki-kare değerinin ($\chi^2 = 287.29$, $sd = 146$, $p = 0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise RMSEA = .054, GFI = .92, AGFI = .89, CFI = .95, NFI = .91, NNFI = .95, SRMR = .05 ve CI = [0.045; 0.063] olarak bulunmuştur. Evli bireylerin utangaçlık düzeyleri cinsiyet açısından karşılaştırıldığında kadınların cinsel utangaçlık düzeylerinin erkeklerin ise cinsel cesaret düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Görücü usulü ile evlenen evli bireylerin anlaşarak evlenen bireylere göre daha fazla cinsel utangaçlık yaşadıkları bulunmuştur. Cinsel cesaret açısından karşılaştırıldığında ise anlaşarak evlenen bireylerin daha yüksek cinsel cesarete sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi yükseldikçe cinsel utangaçlık düzeyinin düştüğü, evlilik süresi arttıkça cinsel utangaçlık düzeyinin yükseldiği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler

Cinsel Utangaçlık, Cinsel Açıdan Kendini Açığa Vurma, Cinsel Cesaret, Cinsel Farkındalık.

Bireylerin evlilik ilişkilerindeki cinsel paylaşımlarından yeteri kadar doyum alamamaları ve mutlu olamamaları, eşler arasında yaşanan birçok çatışmaya ve evlilik ilişkilerindeki bağların kopmasına zemin hazırlayabilir. Cinsel yaşantıdan yeteri kadar doyum alınmaması cinsel utangaçlıktan kaynaklanabilir. Poroy (2000), cinselliğin; sinirsel, fizyolojik, hormonal, psikolojik yönleriyle, insan cinsel yaşamının topluluğunu ifade eden bir fonksiyon

olduğunu belirtmektedir. Şentürk (2006) de cinselliğin; rüyaların, hayallerin, korkuların ve kaygıların temelinde yer alan önemli etken olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla bireyler cinsel arzularını uygun tarzda gidermeye çalışırken sosyal baskı yaşayabilirler ve cinsel arzularını baskılayabilirler. Bunlar bazı bireylerde cinsel utangaçlığa ve evlilik sürecinde ciddi sorunlara yol açabilecek cinsel problemlere sebep olabilir. Dunn, Croft ve Hackett,

* Bu çalışma 6-9 Haziran 2013 tarihleri arasında Canakkale’de düzenlenen 5. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi’nde sunulmuştur.

a Sorumlu Yazar: Dr. Eyüp ÇELİK Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında yardımcı doçenttir. Çalışma alanları aile danışmanlığı, heyecan arayışı, bağımlılık, cinsel utangaçlık, cinsel özgüven, cinsel öz-yeterlik, pozitif psikoloji yer almaktadır. *İletişim:* Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, Hendek, 54300 Sakarya. Elektronik posta: eyupcpdf@hotmail.com; eyupcelik@sakarya.edu.tr

b Dr. Neslihan ARICI İstanbul Medipol Hastanesinde Klinik Psikolog olarak çalışmaktadır. *İletişim:* İstanbul Medipol Hastanesi, Kadıköy, İstanbul. Elektronik posta: neslihan@neslihanarici.com.

(2000), cinsel problemlerin toplumun genelinde oldukça yaygın olarak görüldüğünü ve bunun kişilerin sosyal işlevlerini, psikolojik durumlarını ve fiziksel sağlıklarını da etkileyebileceğini belirtmektedir. Cinsel problemler ayrıca, evli bireylerin boşanmalarına da sebep olabilir.

Cinsel utangaçlığın cinsel durumlarda rahat olamamak ve çekingenlik hissi yaşamak olduğu belirtilmektedir (van Lankveld, Geijen ve Sykora, 2008). Utangaçlığın kronik ya da dönemsel olarak ve farklı düzeylerde ortaya çıkabileceği, özellikle de cinsel girişimlerde, mahrem konularda utangaçlığa sık olarak rastlandığı ifade edilmektedir (Zimbardo, 1986). Cinsel utangaçlık, cinsel konuları konuşmama, cinsel açıdan kendini ifade edememe gibi çeşitli cinsel bozukluklara sebep olabilir. Bu çerçevede cinselliğin bastırılması ya da cinsellikle ilgili olumsuz tutumların varlığı, bireylerde cinsel duyguların tamamen deneyime ve gelişime açık olması yerine utanç ve yabancılaşma duygularına dönüşebileceği hatta bu duyguların bir şekilde önlenmeye çalışılıyor olabileceği düşünülebilir. Bu durum bireylerin evlilik yaşamının önemli bir yönünü oluşturan cinsel ilişkilerinin ve paylaşımlarının olumsuz etkilenmesine sebep olabilir.

Son yıllarda toplumsal değişim ve teknolojik gelişmeler sonucunda pornografinin ve cinsel içerikli materyallerin yaygınlaştığı ve kötüye kullanımının arttığı görülmektedir. Cinsel içerikli materyalin kötüye kullanımının gençler arasında daha fazla yaygınlaştığı ve kullanıldığı görülmektedir (Flood, 2007; Wolak, Mitchell ve Finkelhor, 2007). Abramson ve Pinkerton (1995), bu tür materyallerin kullanımının sosyal ve tıbbi açıdan tehlikeli sonuçlarının olabileceğini belirtmektedirler. Ayrıca bu durumun geniş çapta tüm toplumu etkileyebileceği savunulmaktadır (McNair, 2002). Diğer taraftan bazı araştırmacılar (Cooper ve Griffin-Shelley, 2002; Paul, 2005; Traen, Sorheim Nilsen ve Stigum, 2006) günümüzde ulaşılabilir pornografik malzemelerin çağdaş yaşamın bir parçası olduğunu belirtmektedir. Bu durumun toplumda yaygınlaşmasının sebebi cinsel utangaçlık olabilir. Çünkü bireyler cinsel utangaçlıktan dolayı cinsel ihtiyaçlarını gerçek yaşamda karşılayamadıkları için sanal yöntemleri kullanıyor olabilirler. Dolayısıyla bireylerin cinsel ihtiyaçlarını sağlıklı yöntemlerle karşılamasına engel olabileceği düşünülen cinsel utangaçlığa sebep olan faktörlerin araştırılması gerekir. Diğer taraftan, bireylerin cinsel farkındalığı, cinsel açıdan kendini ifade edebilmeleri ve cinsel cesaret cinsel utangaçlığı etkileyebilir.

Bireyin farkındalık düzeyinin artması, ilişkilerinin ve yaşamının farklı yönlerini keşfetmesi anlamına gelebilir. Sağlıklı ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi yine karşılıklı olarak bireylerin düşüncelerinin, duygularının ve davranışlarının farkında olmaları ile sağlanabilir (Bandura, Pastorelli, Barbanelli ve Caprara, 1999; Beck, Rawlins, Williams ve Louis, 1984). Kendi duygularının, düşüncelerinin ve davranışlarının farkında oldukları süreçte bireylerin sağlıklı ilişkiler kurabilecekleri ve bu ilişkilerini sürdürebilecekleri belirtilmektedir (Hanem, Ahmed ve Elmasri, 2011; Rohrer, 2002). Diğer taraftan Snell (1991), cinsel farkındalık kavramının cinsel bilinçlilik (sexual consciousness), cinsel kaygı (sexual preoccupation), cinsel baskınlık (sexual-assertiveness) cinsel izlem (sexual monitoring) olmak üzere dört kişisel yatkınlığı içerdiğini belirtmektedir (akt., Salisbury, 2004). Ayrıca, Snell (1991), cinsel bilinçliliği kişinin cinselliğin doğasını düşünmesi ve yansıtma eğiliminde olması şeklinde tanımlamaktadır. Cinsel kaygı ise, cinsellik hakkında aşırı düşünme eğilimi olarak ifade etmektedir. Cinsel izlemi de kişinin cinsel davranışları hakkında hissettiği toplumsal baskı olarak açıklamaktadır. Cinsel baskınlığı ise bir kişinin cinsel yaşama bakış açısının baskın olması şeklinde tanımlamaktadır (akt., Salisbury, 2004).

Evlilik bir iletişim ve etkileşim sistemidir. Bu sistemin canlılığı karı-koca olarak sözlü-sözsüz uygun iletişimin sağlanmasına ve mesajların alınıp verilmesine bağlıdır. Eşlerin evlilik ilişkilerinde zaman zaman ruhsal, toplumsal ve cinsel beklentilerini ortaya koymaları, dile getirebilmeleri onların cinsel doyumlarını arttırabilir. Ancak çoğu zaman cinsellik konuşulması ayıp sayılan toplumsal yasa-klardan, tabulardan biri olarak görülebilmektedir. "Cinsel doyum bireylerin ilişkilerinin cinsel görünümünden/görünüşten aldıkları mutluluk veya hoşnutluk düzeyi olarak tanımlanmaktadır." (Sprecher ve Cate, 2004, s. 236). Cupach ve Metts (1991), ilişkideki iletişimin kalitesinin ilişkinin kalitesini yansıttığını savunmaktadır. Ayrıca cinsel durumlara ilgili anlaşabilmek için iletişimin zorunlu olduğunu belirtmektedirler. Cinsel durumlar cinsel aktiviteleri, cinsel tercihleri, cinselle ilgili konuşmaları ve cinsel konuşmalarda anlaşılmayı içermektedir (Metts ve Spitzberg, 1996). Geismar (1984) tarafından yapılan araştırmada sözel iletişim, cinsel aktivitelerin sıklığı ve cinselliğe verilen önem ile cinsel doyum arasında pozitif ilişkinin olduğu bulunmuştur. Eşler; cinsel haz, cinsel tercihler ve cinsel korkuları hakkında cinsellik hakkında konuşarak bilgi sahibi olmaya çalıştıkları belirtilmektedir (Metts ve Cupach, 1989). Ayrıca, Cupach

ve Metts (1995), cinsel iletişimden elde edilen doyumun eşlerin cinsel tutumlarındaki benzerlik ile cinsel doyum arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini belirtmektedirler. Bu ilişkinin kadınlarda erkeklerden daha güçlü olduğu bulunmuştur. Herold ve Way (1988) kadınların cinsellikle ilgili konuları eşlerinden çok arkadaşlarıyla konuşmayı tercih ettiklerini belirtmektedir.

Cinsel doyum üzerinde kendini açmanın (self-disclosure) etkililiğini araştıran araştırmaların cinsel iletişimin yararlı olduğunun savunulduğu bakış açısıyla tutarlı olduğu görülmektedir. Byers ve Demmons (1999), sosyal müdahale değişkenlerinin cinsel doyum ile cinsel açma kendini açma arasındaki aracı etkisini araştırdıkları araştırmalarında cinsel açıdan kendini açmanın cinsel doyumunu hem doğrudan yordadığı hem de sosyal müdahale değişkeni aracılığı ile de dolaylı olarak yordadığı bulunmuştur. Cupach ve Metts (1991), kendini açmanın yakın ilişkideki güveni ve doyumunu arttırdığı için cinsel doyumunu arttırdığını belirtmektedirler. Eşlerin birbirlerine kendilerini açmaları pozitif cinsel etkileşimi en üst düzeye çıkarırken negatif cinsel çatışmaları en aza indirmektedir. Bu araştırmalar kadınların bu yollardan her ikisini kullandıkları erkeklerin ise yararlı olan yolu kullandıklarını belirtmektedir. Byers ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmalarda cinsel ilişki içinde sevilen ya da sevilmeyen şeylerin paylaşılmasının kendini açma ile cinsel doyum arasındaki ilişkide çok önemli olduğu belirtilmektedir (Byers ve Demmons, 1999; MacNeil ve Byers, 2005).

Cesaret bir yönetme erdemi olarak tanımlanmaktadır (Srivastva ve Cooperrider, 1998). Peterson ve Seligman (2004) ise cesareti coşku, özgünlük, azim gibi fiziksel ve psikolojik gücün değişik formlarında tanımlamaktadırlar. Gruber (2011), cesaretin ağırbaşlılıktan veya atılganlıktan tamamen farklı bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Gruber'e göre cesaret bir kişinin davranışında, düşüncelerinde ve çevresinde değişiklikler yapabilme yeteneğidir. Diğer bir ifadeyle bireyin olumlu değişimler gerçekleştirebilmesi için davranışa girişebilmesidir. Woodard (2004) da cesareti korkuya veya endişeye rağmen azim ve kararlılık olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Cox, Hallam, O'Connor ve Rachman (1983) ile O'Connor, Hallam ve Rachman (1985) de cesareti korku deneyimi olmasına rağmen davranışsal yaklaşım olarak tanımlamaktadırlar.

May (1975/2008), cesareti fiziksel cesaret, moral cesaret, toplumsal cesaret, yaratıcı cesaret gibi türlere ayırarak açıklamaya çalışmıştır. Bu cesaret türlerinden toplumsal cesaretin diğer insanlarla ilişkiye

girme, kişinin diğer insanlarla anlamlı bir yakınlık kurma umuduyla tehlikeye atılabilme yetisi olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda alan yazında ilk defa bu araştırmada açıklanmaya çalışılan cinsel cesaret kavramı toplumsal cesaret kavramıyla bağlantılı olarak açıklanabilir. Bu bağlamda cinsel cesaret bireyin yaşamış olduğu ilişkilerde cinsel açıdan atılgan olabilmesi, kendini ortaya koyabilmesi ve yakınlık kurabilmesi olarak tanımlanabilir. Verschoor (2004) de cesaret davranışlarının örgüt, organizasyon ya da kurum üyeleri için önemli bir eğilim olduğunu belirtmektedir. Bunu destekler nitelikte van Hooft (2006), cesaretin insan toplumlarının genel çıkarlarının ve kişisel çıkarların gelişmesine katkı sağlayan korkuyla yüzleşme mizacı olduğunu belirtmektedir (akt., Lindh, da Silva, Berg ve Severinsson, 2010). Cesaret kavramı bu çerçevede ele alındığında, toplumsal yaşam içinde bir evlilik ilişkisinin ya da ailenin de küçük bir kurum ya da örgüt olabileceği için eşlerin evlilik yaşamında başarılı ve mutlu olabilmesi, evlilik ve aile kurumunun sürekliliğinin sağlanabilmesi için bireylerin cesaretli davranışlar sergilemeleri önemli olabilir. Özellikle evlilik ilişkisinin önemli bir yönünü teşkil eden cinsel paylaşımlarda, eşlerin cesaretli olabilmeleri oldukça önemlidir. Eşlerin cinsel paylaşımları konusunda cesaretli olabilmeleri sayesinde ilişkide yaşanan ya da gelecekte yaşanma ihtimali olan bir takım cinsel sorunlar önenebilir ya da tedavi edilebilir. Aksi takdirde cinsel sorunlar evlilik ilişkisini bireyler için çekilmez hale getirebilir ya da aile içinde büyük çatışmaların farkına varılamayan sebebi olabilir. Çünkü bireyin cinsel sorunları ya da istekleri dile getirilebilmesi birey açısından zor olabilir. Bu durumlarda bireylerin kendilerini ifade edebilmelerinin cinsel cesaretlerine bağlı olabileceği düşünülebilir.

Cesaret ile ilgili açıklama ve tanımlar ışığında cinsel cesaret bireyin cinsel yaşamında kendine özgü cinsel davranışlarını ve düşüncelerini partnerine yansıtabilmesi, cinsel yaşantısını yönetebilmesi, cinsel paylaşımlarda bulunurken kendine güven duyması ve güvenli davranışlar sergileyebilmesi, kendi cinsel kimliğine uygun yaşamını sürdürebilmesi şeklinde betimlenebilir. Bireylerde cinsel cesaretin artırılması bazı cinsel sorunların çözülmesinde etkili olabilir. Özellikle cinsel konularda kaygıyı azaltmak için cinsel cesaretin artırılması etkili olabilir. Cinsel cesaret bir yönü ile de bir kişinin cinsel içerikli davranışlarında, düşüncelerinde etkili değişimleri gerçekleştirebilir. Diğer bir ifadeyle bireyin cinsel yaşamında olumlu değişimler gerçekleştirebilmesi için davranışa girişebilmesidir. Sonuç olarak cinsel cesaret bireylerin cinsel özgüvenlerini

arttırabilir, cinsel sorunların çözümünü kolaylaştırabilir, insanları mutlu edebilecek değişimlerin anahtarları olabilir ve cinsel ilişkilerden alınan doyumunu arttırabilir.

Cesaret ile ilgili araştırmalar incelendiğinde genelde cesaret ile anksiyete belirtileri (Marks, 1987; Muris, Mayer ve Schubert, 2010; Norton ve Weiss, 2009), cinsiyet rolleri (Muris ve ark., 2010), otantik liderlik, etik ve toplumsal davranış (Hannah, Avoli ve Walumbwa, 2011), hemşirelik uygulamaları (Lindh ve ark., 2010), korku (Cox ve ark., 1983; Muris, 2009), korkusuzluk (O'Connor ve ark., 1985), ahlaki eylem (Raffel, 2011) arasındaki ilişkilerin araştırıldığı görülmektedir.

Bütün bu araştırmalar dikkate alınarak bu araştırmada evli bireylerin cinsel farkındalık, cinsel cesaret, cinsel açıdan kendini açığa vurma düzeylerinin; evli bireylerin cinsel utangaçlık düzeylerini nasıl yordadığı incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca evli bireylerin cinsiyet, evlenme biçimine göre cinsel utangaçlık, cinsel farkındalık, cinsel açıdan kendini açığa vurma ve cinsel cesaret düzeylerinin önemli bir biçimde farklılaşarak farklılaşmadığı incelenmiştir. Son olarak evli bireylerin eğitim düzeyi ve evlilik süresine göre cinsel utangaçlık düzeyleri önemli bir biçimde farklılaşarak farklılaşmadığı incelenmiştir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini İstanbul'un Sultan-gazi ilçesinde yer alan okullarda okuyan öğrencilerin velilerinden oluşmaktadır. Örneklem, uygun örneklem (convenience sampling) yöntemi ile oluşturulmuştur. Araştırma 336 evli birey üzerinde yürütülmüştür. Araştırmaya katılan bireylerin 105'i (%31) erkek, 231'i (%69) kadındır. Araştırmaya katılan bireylerin yaşları 22 ile 60 arasında, evlilik süreleri ise 2 ay ile 40 yıl arasında değişmektedir. Araştırmanın çalışma grubu 118'i (%35) ilköğretim, 51'i (%15) ortaöğretim, 143'ü (%42) lisans ve 16'sı (%5) yüksek lisans eğitim düzeyine sahip bireylerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan evli bireylerin 228'i (%68) anlaşarak evlenen, 108'i (%32) görücü usulü ile evlenen bireylerden oluşmaktadır. Çalışma grubunun 136'sı (%41) öğretmen, 15'i (%5) İstanbul'da Deniz İşletmesinde çalışan personel, 14'ü (%4) doktor ve hemşire, 171'i (%50) ev hanımı ve diğer meslek alanlarında çalışan bireylerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan evli bireylerin 61'inin (%18) çocuğu bulunmamakta, 75'inin (%22) bir çocuğu, 136'sının (%40) iki ço-

cuğu, 37'sinin (%11) üç çocuğu, 9'unun (%3) dört çocuğu, 3'ünün (%0,9) beş çocuğu ve 1'inin (%0,3) de altı çocuğu bulunmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Cinsel Öz-bilinç Ölçeği: Araştırmada cinsel utangaçlığı ölçmek için van Lankveld ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen Çelik (2013) tarafından Türkiye'ye uyarlama çalışması yapılan Cinsel Öz-bilinç Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5'li Likert (0 Hiç Katılmıyorum- 4 Tamamen katılıyorum) tipi, 12 madde ve cinsel utangaçlık ile cinsel öz-odaklanma olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Ölçek hem cinsel öz-bilince ilişkin toplam puan hem de her iki alt boyuta (cinsel öz-odaklanma ve cinsel utangaçlık) ilişkin puan vermektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar cinsel öz-bilincin yüksek olduğunu göstermektedir. Alt boyutlara ilişkin alınan puanlarda yükseldikçe ilgili alt boyuta ilişkin özelliğinde o bireyde yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek olası puan aralığı 0-48'dir. Cinsel öz-bilinç ölçeğinin toplamının Cronbach alfa değeri .84 iken alt boyutları olan cinsel öz-odaklanmanın Cronbach alfa değeri .79 ve cinsel utangaçlığın ise Cronbach alfa değeri .83'tür (Çelik, 2013).

Cinsel Özgüven Ölçeği: Cinsel açıdan kendini açığa vurma, cinsel farkındalık ve cinsel cesaret değişkenlerini ölçmek için Çelik (2012) tarafından geliştirilen Cinsel Özgüven Ölçeği'nin alt ölçekleri kullanılmıştır. Ölçek 4'lü Likert tipi, 13 maddeden oluşmakta ve cinsel açıdan kendini açığa vurma, cinsel cesaret ve cinsel farkındalık olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek hem alt ölçeklere ilişkin ayrı ayrı puan vermekte, hem de cinsel özgüven düzeyini gösteren toplam bir puan vermektedir. Alt boyutlara ilişkin alınan puanlarda yükseldikçe ilgili alt boyuta ilişkin özelliğinde o bireyde yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 52, en düşük puan ise 13'tür. Cinsel Özgüven Ölçeği'nin toplam Cronbach alfa değeri .88 iken, alt boyutları olan cinsel açıdan kendini açığa vurmanın Cronbach alfa değeri .90, cinsel cesaretin Cronbach alfa değeri.84, cinsel farkındalığın Cronbach alfa değeri ise .68'dir (Çelik, 2012).

İşlem

Araştırmada cinsel utangaçlık değişkenini yordayan faktörlerin belirlenmesinde yapısal eşitlik modeli (YEM) kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verilerin yapısal eşitlik modeli kapsamında çözümlen-

mesi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamaların ilkinde, veri setinde yer alan değişkenlerin yapısal eşitlik modeli sayıtlarını ne derece karşıladıkları araştırılmıştır. İkinci aşamada, önerilen model ve alternatif modeller (model modifikasyon) test edilmiş, son aşamada ise benimsenen modelde doğrudan ve dolaylı etkilere ilişkin parametre tahminleri verilmiştir. Araştırmada cinsel utangaçlığın, cinsel farkındalığın, cinsel açıdan kendini açığa vurmanın ve cinsel cesaretin demografik değişkenler (cinsiyet, evlenme biçimi, eğitim düzeyi ve evlilik süresi) açısından önemli bir biçimde farklılaşp farklılaşmadığı ise *t*-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi ile incelenmiştir. Evli bireylerin cinsiyete ve evlenme biçimine göre cinsel utangaçlık, cinsel farkındalık, cinsel açıdan kendini açığa vurma ve cinsel cesaret düzeylerinin önemli bir biçimde farklılaşp farklılaşmadığı *t*-testi ile incelenmiştir. Evli bireylerin eğitim düzeyine ve evlilik süresine göre cinsel utangaçlık, düzeylerinin önemli bir biçimde farklılaşp farklılaşmadığı ise Tek Yönlü Varyans Analizi ile incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizinin sonucunun anlamlı bulunması durumunda da önemli bulunan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Etki büyüklüğünün belirlenmesi için ise Eta Squared (μ^2) değerleri dikkate alınmış ve bu değerler Cohen tarafından belirlenen değerler (.01 ise küçük, .06 ve üstü ise orta ve .14 ve üstü ise geniş) ölçüt alınarak yorumlanmıştır (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2008).

Bulgular

Yapısal eşitlik modelinin, son yıllarda popüler hâle gelen bir istatistiksel analiz yöntemi olduğu görülmektedir. Yapısal eşitlik modeli ile araştırmacının zihnindeki, araştırma henüz yapılmadan önce var olan değişkenler arası ilişkilere ait bir modelin, araştırmadan elde edilen veriler aracılığı ile sınamasına dayanmaktadır. Araştırmalarda kullanılan istatistiksel yöntemlerden en önemli avantajı çok sayıda değişken arasındaki ilişkiyi modeller şeklinde inceleyebilmesidir (Aydın, 2010; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyükoztürk, 2010; Şimşek, 2007). Yapısal eşitlik modelinde iki tür değişken vardır. Bunlar, gizil değişkenler ve gözlenen değişkenlerdir. Gözlenen değişken, yapısal eşitlik modeli dilinde göstergeler olarak ifade edildiği ve bunların araştırmacının doğrudan ölçtüğü ya da gözlediği değişkeni ifade ettiği belirtilmektedir. Gizil değişkenler doğrudan gözlenebilen değişkenler aracılığıyla ölçülebilir. Yapısal eşitlik modelleri iki tip gizil değişken içerir; içsel (endogenous) ve dışsal (exogenous) gizil değişkenler. Bu iki tür değişken

model içindeki gizil yapıda bağımlı veya bağımsız değişken olma durumlarına göre ayrılırlar. Bir gizil değişken en az iki gösterge tarafından tanımlanır. Yapısal eşitlik modelinde model belirleme, gizil değişkenler arasındaki ya da bir gizil değişkenin göstergesi olmayan gözlenen değişkenlerle gizil değişkenler arasındaki ilişki ya da ilişkilerin açıklanması anlamına geldiği ifade edilmektedir (Aydın, 2010; Çokluk ve ark., 2010; Şimşek, 2007).

Araştırmada cinsel utangaçlık değişkeninin açıklanmasına yönelik ilk defa araştırmacı tarafından tasarlanan yapısal modelin istatistiksel analizinin yapılabilmesi için araştırmacı tarafından öncelikle hipotez (önerilen) model oluşturulmuştur. Daha sonra oluşturulan model istatistiksel olarak değerlendirilmiş ve modelin uyum düzeylerine ilişkin katsayılar incelenmiştir. Son olarak da, araştırmacı tarafından geliştirilen hipotez doğrultusunda elde edilen modele ilişkin parametre tahminleri verilmiştir.

Yapısal Eşitlik Modeli

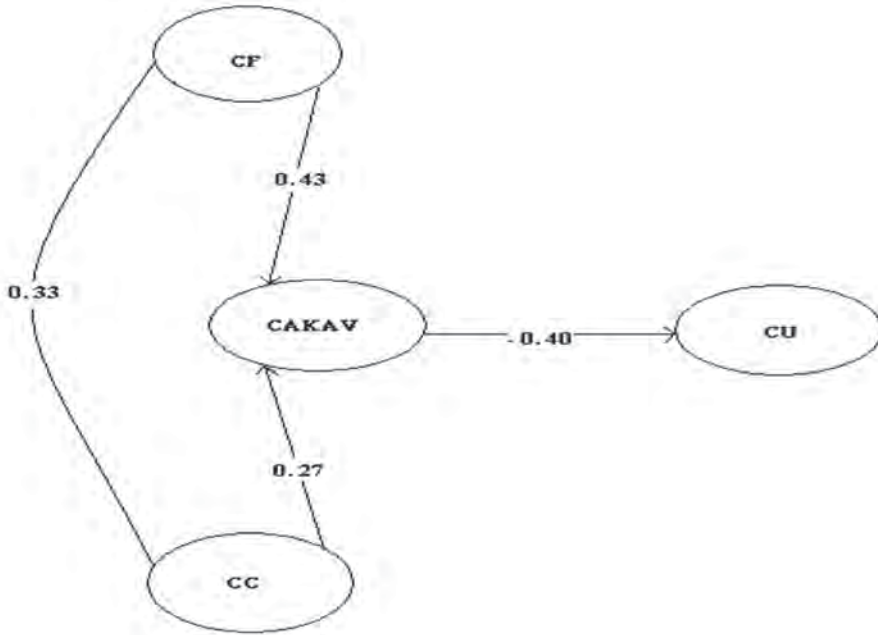
Araştırmada toplanan veriler yapısal eşitlik modeli kurulmadan önce korelasyon analizine tabi tutulmuştur. Korelasyon analizine ilişkin sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur. Yapılan korelasyon analizi sonuçları değerlendirilerek cinsel utangaçlık ile ilişkili olan değişkenler belirlenip yapısal eşitlik modeli kurularak modelin uyum indeksleri değerlendirilmiştir. Cinsel utangaçlığı açıklayan değişkenlerin yapısal eşitlik modeli ile değerlendirilmesine ilişkin araştırmacı tarafından oluşturulan modelde cinsel utangaçlık, cinsel cesaret, cinsel açıdan kendini açığa vurma, cinsel farkındalık olmak üzere dört gizil (latent), değişken yer almaktadır.

Tablo 1
Korelasyon Analizi

Değişkenler	1	2	3	4
Cinsel Utangaçlık	1			
Cinsel Cesaret	-.25**	1		
Cinsel Açıdan Kendini Açığa Vurma	-.32**	.38**	1	
Cinsel Farkındalık	-.18**	.26**	.43**	1

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Tablo 1 incelendiğinde cinsel utangaçlık değişkeni ile cinsel cesaret değişkeni arasında $r = -.25$, cinsel açıdan kendini açığa vurma ile $r = -.32$, cinsel farkındalık ile $r = -.18$ düzeyinde korelasyon olduğu gözlenmektedir. Ayrıca cinsel cesaret ile cinsel açıdan kendini açığa vurma arasında $r = .38$, cinsel farkındalık ile $r = .26$ düzeyinde ilişki olduğu görülmektedir. Cinsel açıdan kendini açığa vurma

Ki - Kare= 287,29, sd= 146, P-değeri= 0,00000, RMSEA= 0,054

Şekil 1: Cinsel Utangaçlık (CU), Cinsel Cesaret (CC), Cinsel Açından Kendini Açığa Vurma (CAKAV), Cinsel Farkındalık (CF) Değişkenlerine İlişkin Yapısal Eşitlik Modeli.

ile cinsel farkındalık arasında ise $r = .43$ düzeyinde bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Araştırmada ele alınan değişkenler arasında korelasyon analizi sonuçları da dikkate alınarak cinsel utangaçlık değişkenini açıklayan değişkenlerin belirlenebilmesi ve araştırmacı tarafından belirlenen yapının doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek için araştırma verileri yapısal eşitlik modeli ile test edilmiştir. Yapısal eşitlik modeline ilişkin elde edilen sonuçlar Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1'de görüldüğü gibi cinsel açıdan kendini açığa vurma ile cinsel utangaçlık arasında ilişki katsayısının -0.40 , cinsel cinsel cesaret ile cinsel cinsel açıdan kendini açığa vurma arasındaki katsayının $.27$, cinsel farkındalık ile cinsel açıdan kendini açığa vurma arasındaki katsayının ise $.43$ olduğu görülmektedir. Cinsel utangaçlık ile cinsel açıdan kendini açığa vurma arasında negatif bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Cinsel cesaret ve cinsel farkındalık ile cinsel açıdan kendini açığa vurma arasında ise pozitif bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Yapısal eşitlik modelinde yer alan cinsel açıdan kendini açığa vurma değişkeninin cinsel utangaçlığı doğrudan yordadığı, cinsel farkındalık ile cinsel cesaret değişkenlerinin ise cinsel utangaçlığı cinsel açıdan kendini açığa vurma aracılığı ile dolaylı olarak yor-

dadığı sonucu elde edilmiştir. Bu bağlamda cinsel açıdan kendini açığa vurmanın modelde aracılık etkisine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca elde edilen modele ilişkin uyum indeksleri de incelendiğinde modelin kabul edilebilir uyum indekslerine sahip olduğu görülmektedir. Analiz sonucunda Ki-kare değerinin ($\chi^2 = 287,29$, $sd = 146$, $p = 0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise $RMSEA = .054$, $GFI = .92$, $AGFI = .89$, $CFI = .95$, $IFI = .95$, $NFI = .91$, $NNFI = .95$, $SRMR = .05$ ve $CI = (0.045; 0.063)$ olarak bulunmuştur.

Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller (2003), yapısal eşitlik modeli sonucu elde edilen modelin kabul edilebilir uyum indekslerinin χ^2/sd 'nin $2 \leq \chi^2/sd \leq 3$, p değerinin $0.01 \leq p \leq 0.05$, $RMSEA$ 'nın $0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$, $AGFI$ 'nin $0.85 \leq AGFI \leq 0.90$, GFI 'nin $0.90 \leq GFI \leq 0.95$ ve $SRMR$ 'nin $0.05 \leq SRMR \leq 0.10$, $NNFI$ 'nin $0.95 \leq NNFI \leq 0.97$ arasında güven aralığının (CI) da $RMSEA$ ya yakın olmasının yeterli olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda cinsel farkındalığın, cinsel açıdan kendini açığa vurmanın ve cinsel cesaretin cinsel utangaçlığı yordayıp yordamadığını incelemeye yönelik elde edilen modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Demografik Değişkenler Açısından Farklılıklar

Evli bireylerin cinsiyet açısından cinsel utangaçlık, cinsel farkındalık, cinsel açıdan kendini açığa vurma ve cinsel cesaret düzeylerinin önemli bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığı *t*-testi ile incelenmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda, Levene testine göre varyansların homojen olduğu ($F = 1,01, p > .05$) duruma göre hesaplanan *t*-testi sonucu Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2
Cinsiyete Göre Değişkenler Arası Farklılıklar

Değişkenler	Kadın (n = 226)		Erkek (n = 101)		t
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
Cinsel Utangaçlık	10,65	6,30	8,45	6,49	2,87
Cinsel Farkındalık	8,92	2,20	8,90	2,30	,06
Cinsel Açıdan Kendini Açığa Vurma	21,12	5,60	22,06	5,35	1,41
Cinsel Cesaret	6,39	2,66	8,18	2,64	5,61

* $p < 0,05$, ** $p < 0,001$

Tablo 2 incelendiğinde cinsel utangaçlığın (Kadın $\bar{X} = 10,65$, Erkek $\bar{X} = 8,45$; $p = 004$) ve cinsel cesaretin (Kadın $\bar{X} = 6,39$, Erkek $\bar{X} = 8,18$; $p = 000$) cinsiyete göre önemli bir biçimde farklılaştığı görülmektedir. Ayrıca bu sonucu, değişkenlerdeki varyansın ne kadarını cinsiyet değişkeninin açıkladığını gösteren etki büyüklüğü değeri de (cinsel utangaçlık için $\mu^2 = .035$, cinsel cesaret için $\mu^2 = 0.088$) desteklemektedir; çünkü etki büyüklüğü değeri olan Eta Squared (μ^2) değeri Cohen tarafından belirlenen değerlere (.01 ise küçük, .06 ve üstü ise orta ve .14 ve üstü ise geniş) göre değerlendirildiğinde analiz sonucu elde edilen etki büyüklüğünün cinsel cesaret için orta düzeyde, cinsel utangaçlık için ise orta düzeye yakın olduğu görülmektedir. Diğer taraftan cinsel farkındalık ($p = .94$) ile cinsel açıdan kendini açığa vurma ($p = .15$) değişkenlerinin cinsiyete göre önemli bir biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde kadınların daha fazla cinsel utangaçlık yaşadıkları görülmektedir. Cinsel cesaret açısından değerlendirildiğinde ise erkeklerin daha yüksek cinsel cesarete sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

Evli bireylerin evlenme biçimine göre cinsel utangaçlık, cinsel farkındalık, cinsel açıdan kendini açığa vurma ve cinsel cesaret düzeylerinin önemli bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığı *t*-testi ile incelenmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda, Levene testine göre varyansların homojen olduğu ($F = .99, p > .05$) duruma göre hesaplanan *t*-testi sonucu Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Evlenme Biçimine Göre Değişkenler Arası Farklılıklar

Değişkenler	Anlaşarak (n= 228)		Görücü Usulü (n= 100)		t	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
Cinsel Utangaçlık	9,35	6,30	11,33	6,50	2,59	,01*
Cinsel Farkındalık	8,98	2,18	8,67	2,37	1,17	,24
Cinsel Açıdan Kendini Açığa Vurma	21,77	5,24	20,50	6,13	1,91	,05
Cinsel Cesaret	7,19	2,75	6,45	2,82	2,22	,02*

* $p < 0,05$

Tablo 3 incelendiğinde cinsel utangaçlığın (Anlaşarak $\bar{X} = 9,35$, Görücü Usulü $\bar{X} = 11,33$; $p = .01$) ve cinsel cesaretin (Anlaşarak $\bar{X} = 7,19$, Görücü Usulü $\bar{X} = 6,45$; $p = .02$) evlenme biçimine göre önemli bir biçimde farklılaştığı görülmektedir. Diğer taraftan cinsel farkındalık ($p = .24$) ile cinsel açıdan kendini açığa vurma ($p = .05$) değişkenlerinin evlenme biçimine göre önemli bir biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur. Görücü usulü ile evlenen evli bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle görücü usulü ile evlenen evli bireylerin anlaşarak evlenen bireylere göre daha fazla cinsel utangaçlık yaşadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Cinsel cesaret açısından karşılaştırıldığında ise anlaşarak evlenen bireylerin daha yüksek cinsel cesarete sahip oldukları görülmektedir.

Evli bireylerin eğitim düzeyine ve evlilik süresine göre cinsel utangaçlık düzeylerinin önemli bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analizi ile incelenmiştir. Bu nedenle 2 ay ile 40 yıl arasında değişen evlilik süreleri, 5 yıl ve daha az olanlar “0-3 yıl”, 6 yıl ve daha fazla olan ve 10. yılı tamamlayanlar “5-10 yıl”, 11 yıl ve daha fazla olan ve 14. yılı tamamlayanlar “10-15 yıl”, 11 yıl ve daha fazla olan ve 16. yılı tamamlayanlar “11+ ile 16 yıl arası”, 17 yıldan daha fazla olanlar “17+ ve yukarısı” olarak gruplandırılmıştır. Evli bireyler eğitim düzeylerine göre de ilkököl, lise, üniversite olarak gruplandırılmıştır. Bu gruplara ilişkin evli bireylerin cinsel utangaçlık puan ortalamaları, standart sapmaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Evli Bireylerin Eğitim Düzeyine Göre Cinsel Utangaçlık Ortalama Puanları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F
Evli Bireylerin Evlilik Süresine Göre Cinsel Utangaçlık Ortalama Puanları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	İlkokul	118	11,41	6,29	8,91
	Lise	51	11,48	6,64	
Evli Bireylerin Evlilik Süresine Göre Cinsel Utangaçlık Ortalama Puanları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	Üniversite	159	8,51	6,14	3,59
	0-5 yıl	81	8,14	6,39	
	5-10 yıl	102	10,02	6,04	
	10- 15 yıl	66	10,73	6,69	
Evli Bireylerin Evlilik Süresine Göre Cinsel Utangaçlık Ortalama Puanları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	15 yıl ve yukarısı	75	11,26	6,38	

Tablo 4 incelendiğinde eğitim düzeyine ve evlilik süresine göre evli bireylerin cinsel utangaçlık puan ortalamaları arasında farklılık olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi düştükçe evli bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalamalarının (ilkokul $\bar{X} = 11,41$, lise $\bar{X} = 11,48$, üniversite $\bar{X} = 8,51$; $p = .00$) yükseldiği görülmektedir. Levene testine ilişkin varyansların homojen olması [$F(2,325) = 0,122$, $p = .88$] durumu dikkate alınarak, yapılan tek yönlü varyans analizi sonucu, eğitim düzeyine göre cinsel utangaçlığın önemli bir biçimde farklılaştığı bulunmuştur [$F(2,325) = 8,91$, $p < .001$, $\mu^2 = .05$]. Bu sonucu cinsel utangaçlık değişkenindeki varyansın ne kadarını eğitim düzeyi değişkeninin açıkladığını gösteren etki büyüklüğü değeri ($\mu^2 = 0,054$) de desteklemektedir. Gruplar arası bu farkın kaynağını belirlemek üzere Scheffe testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5
Eğitim Düzeyine Göre Cinsel Utangaçlık Puanlarına İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

(I) Eğitim Düzeyi	(J) Eğitim Düzeyi	Ortalama Farkları (I-J)
İlkokul	Lise	-,0701
	Üniversite	2,9058*
Lise	İlkokul	,0701
	Üniversite	2,9759*
Üniversite	İlkokul	-2,9058*
	Lise	-2,9759*

* $p < 0,05$

Tablo 5'te görüldüğü gibi evli bireylerin eğitim düzeylerine göre eğitim düzeyi ilkökul ve üniversite olan bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalaması

(ilkokul $\bar{X} = 11,41$, üniversite $\bar{X} = 8,51$; $p = .001$). Ayrıca eğitim düzeyi lise ve üniversite olan bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalamaları (lise $\bar{X} = 11,48$, üniversite $\bar{X} = 8,51$; $p = .01$) arasındaki fark önemli bulunmuştur. Eğitim düzeyi ilkökul ile lise olan bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalamalarının ise önemli bir biçimde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu bulgulardan genel olarak eğitim düzeyi yüksek olan evli bireylerin cinsel utangaçlık düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Eğitim düzeyi ile cinsel utangaçlık arasındaki ilişki ile ilgili elde edilen bu sonuçları Pearson Korelasyon katsayısı da desteklemektedir ($r = -.21$, $p = .01$).

Tablo 4 incelendiğinde evli bireylerin evlilik süresi arttıkça da cinsel utangaçlık puanı ortalamalarının (0-5 yıl $\bar{X} = 8,14$, 5-10 yıl $\bar{X} = 10,02$, 10- 15 yıl $\bar{X} = 10,73$, 15 yıl ve yukarısı $\bar{X} = 11,26$) arttığı görülmektedir. Gruplar arasındaki bu farklılığın önemli olup olmadığını belirlemek için, Levene testine ilişkin varyansların homojen olması [$F(3,320) = 0,972$, $p = .40$] durumu dikkate alınarak, yapılan tek yönlü varyans analizi sonucu, evlilik süresine göre cinsel utangaçlığın önemli bir biçimde farklılaştığı bulunmuştur [$F(3,320) = 3,59$, $p = .01$, $\mu^2 = .04$]. Bu sonucu cinsel utangaçlık değişkenindeki varyansın ne kadarını eğitim düzeyi değişkeninin açıkladığını gösteren etki büyüklüğü değeri ($\mu^2 = 0,04$) de desteklemektedir. Gruplar arası bu farkın kaynağını belirlemek üzere Scheffe testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6
Evlilik Süresine Göre Cinsel Utangaçlık Puanlarına İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

(I) Evlilik Süresi	(J) Evlilik Süresi	Ortalama Farkları (I-J)
0-5 yıl	5-10 yıl	-1,8741
	10-15 yıl	-2,5888
	15 ve daha fazlası	-3,1194*
5-10 yıl	0-5 yıl	1,8741
	10-15 yıl	-,7147
	15 ve daha fazlası	-1,2453
10-15 yıl	0-5 yıl	2,5888
	5-10 yıl	,7147
	15 ve daha fazlası	-,5306
15 ve daha fazlası	0-5 yıl	3,1194*
	5-10 yıl	1,2453
	10-15 yıl	,5306

* $p < 0,05$

Tablo 6'da görüldüğü gibi evli bireylerin evlilik süresine göre evlilik süresi 0-5 yıl olan bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalaması ($\bar{X} = 8,14$) ile

evlilik süresi 15 yıl ve daha fazla olan bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalamaları ($\bar{X} = 11,26$) arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p = .02$). Diğer olası ikili karşılaştırmalarda ise önemli bir biçimde farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Bu bulgulardan genel olarak değerlendirildiğinde evlilik süresi arttıkça cinsel utangaçlık düzeyinin yükseldiği sonucuna ulaşılabilmektedir. Evlilik süresi ile cinsel utangaçlık arasındaki ilişki ile ilgili elde edilen bu sonuçları Pearson Korelasyon katsayısı da desteklemektedir ($r = -.17, p = .01$).

Tartışma

Alan yazında utangaçlık ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde sosyal beceri eğitiminin utangaçlık üzerindeki etkisi (Hasdemir, 2005; Kozanoğlu, 2006, Yıldırım, 2006), stresle başa çıkma stratejileri (Epli Koç, 2006), başa çıkma stratejileri (Altıok, 2011), fonksiyonel olmayan tutumlar (Demirbaş, 2009), prososyal davranışlar (Özdemir, 2010), cinsel uyarılma (Karafa ve Cozzarelli, 1997) ile utangaçlık arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaların olduğu görülmektedir. Diğer taraftan cinsel utangaçlık ile ilgili araştırmaların olmadığı görülmektedir.

Hasdemir (2005), yaptığı deneysel çalışmada sosyal beceri eğitimi programının lise öğrencilerinin utangaçlık düzeylerini azalttığını bulmuştur. Benzer şekilde Kozanoğlu'nun (2006) yaptığı çalışmada da sosyal beceri eğitiminin utangaçlık üzerinde anlamlı etkisinin olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda sosyal becerinin cinsel özgüven üzerinde de etkili olabileceği düşünülebilir. Sosyal becerisi yüksek olan bireylerin cinsel öz güvenleri de daha yüksek olabilir. Çünkü sosyal becerisi yüksek olan bireyler karşı cinsle daha rahat iletişim ve ilişki kurabilir, cinsel açıdan kendini daha rahat ifade edebilir ve başarılı cinsel deneyimler yaşayabilir. Bu etkiler sosyal becerisi yüksek olan bireylerin cinsel öz güvenlerinin yükselmesini sağlayabilir. Dolayısıyla utangaçlığın cinsel öz güveni yordayan önemli bir faktör olabileceği düşünülebilir.

Petronio, Olson ve Dollar'ın (1989) romantik ilişki bağlamında utangaçlığı araştırdığı çalışmasında bireylerin romantik partnerlerinden kaynaklanan bir utangaçlığa sahip olduklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda ilişki süresi uzun olan bireylerin utangaçlık düzeylerinin düşük olduğu, ilişki hakkında konuşmadan alınan doyum gibi ilişki kalitesinin de yüksek olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada utangaçlığın artması ilişki doyumunun, kalitesinin ve iletişimin azalması arasında ilişkinin

olduğu bulunmuştur. Toplum tarafından belirlenen bir ilişkide bulunması gereken ilişkinin özel kuralları hakkındaki beklentilerin ihlal edilmesi sonucu utangaçlığın yaşanabileceği düşünülmektedir. İnsanlar bir ilişkiye girdiklerinde katı özel kuralların etkili olabileceğini varsayarlar. Çünkü onlar bunu geçmişte deneyimlemişlerdir ya da onlar ilişkilerinde sahip oldukları özel kuralların miktarını kontrol etmeye çabalarak kendi ilişkilerine ait özel kuralları geliştirmeye çalışıyor olabilirler. Diğer taraftan ilişkilerde yaşanan utangaçlığın olmamasının ise diğer insanların da görebileceği şekilde uygunsuz ve biçimsiz cinsel içerikli davranışların gerçekleştirilmesine sebep olabileceği düşünülmektedir. Özetle utangaçlık ve cinsel utangaçlık gibi değişkenlerin bireylerin cinsel yaşamlarını, cinsel ilişkilerini ve diğer insanlarla kurmuş oldukları ilişkilerini etkileyen önemli bir değişken olduğu görülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde utangaçlığın bireyleri cinsel yaşamlarının dışında da etkilediği görülmektedir. Epli Koç (2006), utangaçlık düzeyi düşük olan öğrencilerin stresle başa çıkmada kendine güvenli, iyimser ve sosyal desteğe başvurma yaklaşım stratejilerini daha çok kullandıklarını belirtmektedir. Utangaçlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin ise stresle başa çıkmada çaresiz ve boyun eğici yaklaşım stratejilerini daha çok kullandıkları ifade edilmektedir. Altıok (2011) ise utangaçlık ile problem çözme arasında anlamlı bir ilişki olduğu, yine utangaçlık ile kaçınma arasında ise ters yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Demirbaş (2009) ise benlik saygısı puanları yüksek olan bireylerin utangaçlık puanlarının düşük olduğunu, benlik saygısı puanları düşük olan bireylerin utangaçlık puanlarının daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Utangaçlık ile fonksiyonel olmayan tutumların mükemmelliyetçilik alt boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmazken utangaçlık ile onaylanma ihtiyacı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu ve onaylanma ihtiyacının utangaçlığı yordayan bir unsur olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, cinsel utangaçlık değişkeni ile cinsel cesaret, cinsel açıdan kendini açığa vurma ve cinsel farkındalık arasında negatif bir ilişkinin olduğu gözlenmektedir. Ayrıca cinsel cesaret, cinsel açıdan kendini açığa vurma ve cinsel farkındalık değişkenleri arasında pozitif bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Değişkenler arasındaki korelasyon analizleri de dikkate alınarak yapılan yapısal eşitlik modelinde yer alan cinsel açıdan kendini açığa vurma değişkeninin cinsel utangaçlığı doğrudan yordadığı, cinsel farkındalık ile cinsel cesaret değişkenlerinin ise cinsel utangaçlığı cinsel

açıcıdan kendini açığa vurma aracılığı ile dolaylı olarak yordadığı sonucu elde edilmiştir. Bu bağlamda cinsel açıdan kendini açığa vurmanın modelde aracılık etkisine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca elde edilen modele ilişkin uyum indeksleri de incelendiğinde modelin kabul edilebilir uyum indekslerine sahip olduğu görülmektedir.

Cinsel utangaçlığın ve cinsel cesaretin cinsiyete göre önemli bir biçimde farklılaştığı görülmektedir. Diğer taraftan cinsel farkındalık ile cinsel açıdan kendini açığa vurma değişkenlerinin cinsiyete göre önemli bir biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde kadınların daha fazla cinsel utangaçlık yaşadıkları görülmektedir. Cinsel cesaret açısından değerlendirildiğinde ise erkeklerin daha yüksek cinsel cesarete sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmada cinsel utangaçlığın ve cinsel cesaretin evlenme biçimine göre önemli bir biçimde farklılaştığı bulunmuştur. Diğer taraftan cinsel farkındalık ile cinsel açıdan kendini açığa vurma değişkenlerinin evlenme biçimine göre önemli bir biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur. Görücü usulü ile evlenen evli bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle görücü usulü ile evlenen evli bireylerin anlaşarak evlenen bireylere göre daha fazla cinsel utangaçlık yaşadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Cinsel cesaret açısından karşılaştırıldığında ise anlaşarak evlenen bireylerin daha yüksek cinsel cesarete sahip oldukları görülmektedir.

Eğitim düzeyine ve evlilik süresine göre evli bireylerin cinsel utangaçlık puan ortalamaları arasında farklılık olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi düştükçe evli bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalamalarının yükseldiği görülmektedir. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucu, eğitim düzeyine göre eğitim düzeyi ilkökul ve lise olan bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalaması ile eğitim düzeyi üniversite olan bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur. Eğitim düzeyi ilkökul ile lise olan bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalamalarının ise önemli bir biçimde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu bulgulardan genel olarak eğitim düzeyi yüksek olan evli bireylerin cinsel utangaçlık düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

Çalışmada evlilik süresine göre de cinsel utangaçlığın önemli bir biçimde farklılaştığı bulunmuştur. Evli bireylerin evlilik süresine göre evlilik süresi 0-5 yıl olan bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalaması ile evlilik süresi 15 yıl ve daha fazla olan

bireylerin cinsel utangaçlık puanı ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur. Diğer olası ikili karşılaştırmalarda ise önemli bir biçimde farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Bu bulgulardan genel olarak evlilik süresi fazla olan evli bireylerin cinsel utangaçlık düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Bu sonuç birçok etkenle açıklanabilir. Bunlardan ilki bireylerin yaşa bağlı olarak hem ahlaki hem de toplumsal açıdan olgunlaşması ile açıklanabilir. Yaşla birlikte ahlaki ve toplumsal açıdan olgunlaşma bireylerin cinsel konuları rahat bir şekilde konuşabilmelerini engelleyebilir. İkinci olarak toplumumuzun değerleri toplumsal baskı ya da sosyal kaygı faktörleri aracılığı ile cinselliğin yaşanabilmesini ve cinsel paylaşımın rahat olabilmesini etkileyebilir. Bu durum ise bireylerin yaşla birlikte yaşadıkları toplumun kurallarına daha fazla uyma eğilimi göstermesi ile ilgili olabilir. Üçüncü olarak ülkemizde yaşayan bireylerin çoğu cinselliği tabu olarak algılamakta ve gizli süreçler aracılığı ile yaşanmasını onaylamaktadır. Bu durum bireylerin cinselliğini gizli yaşama eğilimlerini arttırabilir ve bazı bireylerde cinsel utangaçlığın yaşanmasını arttırabilir. Son olarak evli bireyler evliliğin ilerleyen yıllarında çocuk sahibi olmakta ve çocuklarını yaşadıkları topluma uygun bir birey olarak yetiştirmeye çalışmaktadırlar. Evli bireylerde toplumun beklentisine uygun bir birey yetiştirme çabası içine girdiklerinde de ister istemez çocuklarına iyi örnek olma adına cinsel duygularını ve düşüncelerini ifade etmek yerine bunları baskılamayı seçebilir ve cinsel utangaçlık düzeyleri zaman içinde artabilir.

Evlilik ve aile danışmanlığı alanında yapılan çalışmalar ve bu araştırmanın sonuçları ışığında gelecekteki yapılabilecek araştırmalara yönelik bazı önerilerde bulunulabilir. Evliliğe yönelik araştırmalarda evlilikte cinsel yaşam, cinsel doyum, evlilik doyumu, evlilik uyumu, cinsel fantezi, iyi ve kötü evliliklerin nasıl olduğu, boşanma, evlilik sorunları, yüklemeler, cinsiyet, cinsiyet rolü, bağlanma stilleri, mizaç ve karakter özellikleri, psikiyatrik rahatsızlıklar, bilişsel çarpıtmalar, mutluluk, çatışma, problem çözme becerileri, mükemmeliyetçilik gibi kavramların ele alındığı görülmektedir. Cinsellik ile ilgili evlilik ve aile danışmanlığı alanında yapılan çalışmalarda ise çoğunlukla cinsel doyum, cinsel işlev bozukluğu, gebelik, cinsel danışmanlık, evlilik doyumu, kontrol odağı, kendilik değeri, evlilik uyumu, cinsel yaşam gibi değişkenler üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Bu nedenle araştırmada ele alınan cinsel utangaçlık ile ilgili araştırmalar yapılarak bu araştırma desteklenebilir.

Araştırmada, evli bireylerin cinsel açıdan kendini açığa vurma, cinsel cesaret ve demografik özellikleri açısından cinsel utangaçlık düzeyleri kesitsel olarak incelenmiştir. Ancak bu ilişkilerin zaman içerisindeki değişiminin daha iyi anlaşılması için evli bireyler üzerinde yapılacak boylamsal çalışmalar oldukça önemli katkılar sağlayabilir. Cinsel utangaçlık, bireylerin sosyoekonomik düzeylerine göre farklılaşabilir. Bu nedenle farklı sosyoekonomik koşullara sahip evli bireylerin cinsel utangaç-

lık düzeylerini etkileyen faktörler araştırılabilir. Son olarak evlilik doyumu ile ilgili çalışmalarda evlilik doyumu üzerinde cinsel doyumun olumlu bir etkisinin olduğu görülmektedir (Litzinger ve Gordon, 2005; Trudel, 2002; Young, Luginis, Denny ve Young, 1998). Bu çalışmalar bağlamında evlilik doyumu ve cinsel doyumun cinsel utangaçlık ve cinsel özgüvenle ilişkisinin araştırıldığı çalışmalar yapılabilir.

Using a Structural Equation Model to Examine Factors Affecting Married Individuals' Sexual Embarrassment*

Eyüp ÇELİK^a
Sakarya University

Neslihan ARICI^b
Istanbul Medipol Hospital

Abstract

This study aimed to predict the effects of levels of sexual awareness, sexual courage, and sexual self-disclosure on sexual embarrassment. Data was collected from 336 married individuals, who have students in the Sultangazi District of Istanbul. According to the structural equation model (SEM), sexual self-disclosure, directly, and sexual courage and sexual awareness, indirectly, predicted sexual embarrassment. Hence, sexual self-disclosure was a moderator, and the model had acceptable indexes. The significant chi-square values were $\chi^2 = 287.29$, $df = 146$, $p = 0.00$. The fit-index values were RMSEA = .054, GFI = .92, AGFI = .89, CFI = .95, IFI = .95, NFI = .91, NNFI = .95, SRMR = .05, and CI = [0.045; 0.063]. Comparing participants' sexual embarrassment in terms of gender, women showed more sexual embarrassment than men; conversely, men showed more sexual courage than women. In terms of marriage style, the participants with arranged marriages showed more sexual embarrassment than those with dating marriages; those with dating marriages showed more sexual courage than those with arranged marriages. Furthermore, in terms of education level and marriage duration, the lower the educational level, the higher the sexual embarrassment, and the greater the duration of marriage, the greater the sexual embarrassment.

Keywords

Sexual Embarrassment, Sexual Disclosure, Sexual Courage, Sexual Awareness.

In marriage, sexuality is a crucial factor for healthy couple relationships. Human sexuality includes physiological, neurological, and psychological aspects (Poroy, 2000). Additionally, human sexuality has an important factor based on dreams, fantasies, fear, and anxiety (Şentürk, 2006). In parallel to fear and anxiety, some couples have problems during sexual activities due to social pressure and suppression of concupiscence. Such problems might prevent sexual satisfaction, and this situation might lead to divorce. According to Dunn, Croft, and

Hackett (2000), sexual problems are very common and have negative effects on social functioning and on psychological and physiological well being. Lack of sexual satisfaction in marriage might be related to sexual embarrassment, which is defined as not being relaxed and experiencing shyness in sexuality (van Lankveld, Geijen, & Sykora, 2008). Moreover, embarrassment can be chronic or seasonal; it might occur at different levels and is especially often seen during sexual attempts (Zimbardo, 1986). Sexual embarrassment involves not talking

* This study was presented at the 5th International Congress of Educational Research, June 6–9, 2013, Canakkale Onsekiz Mart University, Canakkale, Turkey.

a Eyüp ÇELİK, Ph.D., is currently an assistant professor of Educational Psychology. *Correspondence*: Sakarya University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Sakarya, Turkey. Email: eyupcdr@hotmail.com & eyupcelik@sakarya.edu.tr

b Neslihan ARICI, Ph.D., is a clinical psychologist. Contact: Istanbul Medipol Hospital, Istanbul, Turkey. Email: neslihan@neslihanarici.com

about sexual activities: Not explaining oneself might bring about sexual disorders. Marriage can also be negatively or positively affected by many factors related to sexual embarrassment. These factors might be pornography, sexual awareness, sexual disclosure, and sexual courage. Unhealthy sexual behaviors, such as consumption of sexual materials and pornography, are especially seen in youth (Flood, 2007; Wolak, Mitchell, & Finkelhor, 2007). Although some studies (Cooper & Griffin-Shelley, 2002; Paul, 2005; Traen, Sorheim Nilsen, & Stigum, 2006) have indicated that consumption of sexual materials, like pornography, is the part of the modern social world, maladaptive consumption of sexual materials has dangerous social and medical consequences (Abramson & Pinkerton, 1995), which might negatively affect the community (McNair, 2002). Furthermore, increasing consumption of sexual materials might relate to sexual embarrassment. Thus sexual embarrassment that might be related to self-consciousness and self-expression should be examined.

Self-consciousness might be a vital factor for individuals examining and exploring different perspectives of their relationships. A healthy relationship is associated with mutual awareness and mutual understanding of feelings, thoughts, and behaviors of individuals (Bandura, Pastorelli, Barbanelli, & Caprara, 1999; Beck, Rawlins, Williams, & Louis, 1984). Moreover, a healthy relationship correlates with an individual's self-awareness of feelings, thoughts, and behaviors (Hanem, Ahmed, & Elmasri, 2011; Rohrer, 2002). Snell, Fisher, and Miller (1991) observed that sexual awareness includes four dispositions: sexual consciousness, sexual preoccupation, sexual assertiveness, and sexual monitoring. Sexual consciousness is defined as thinking about the nature of sexuality and reflection on sexual tendencies. Sexual preoccupation is defined as hyper-reflection about sexuality. Sexual assertiveness is defined as a dominant style of sexual perspective (cited in Salisbury, 2004).

In general, marriage is a communication and interaction system. Cupach and Metts (1991) stated that communication quality implies the couple's relationship quality. And couples also have to communicate about sexuality, such as preferences in sexual activities, expectations, and so on to attain sexual harmony in marriage (Metts & Spitzberg, 1996). Women generally prefer to communicate with their friends about sexuality rather than their husbands (Herold & Way, 1988). Furthermore,

Geismar (1984) found positive correlations among verbal communication, sexual satisfaction, frequency of sexual activities, and the importance of sexuality. And in talking about sexuality, couples obtain information about sexual pleasure, sexual preferences, and sexual fears that complete the requirements of being a couple (Metts & Cupach, 1989). Sexual communication is also a moderator between similarities of sexual attitudes and sexual satisfaction (Cupach & Metts, 1995).

Although couples should explain their sexual expectations because they affect sexual satisfaction, they might feel shame in sexual expression due to community pressures, sanctions, and taboos. Sexual satisfaction is described as happiness and getting pleasure from sexual interactions (Sprecher & Cate, 2004). The literature reports that a few experimental studies (Byers & Demmons, 1999; Cupach & Metts, 1995; Metts & Cupach, 1989) have shown the importance of sexual expression and sexual self-disclosure in marriage. Individuals who self-disclose sexually might also have sexual courage. Courage is divided into categories of physical, moral, community, and creative (May, 1975/2008). Community courage means that an individual behaves assertively in social contexts and in contacts in intimate relationships with others. Sexual courage, inferred from the definition of community courage, is an individual showing assertive sexual behaviors and expressing sexuality in constructing intimate relationships. According to Verschoor (2004), courage is vital for survival in any institution.

However, the literature lacks direct research about sexuality and courage. Thus, it is inferred from other research, for instance, from research on sexual disclosure and courage. Byers and Demmons (1999) found that sexual self-disclosure predicted sexual satisfaction directly, and social pressure predicted it indirectly. Cupach and Metts (1991) indicated the importance of sexual self-disclosure for a trusting relationship that increases positive sexual communication and decreases sexual conflicts. Furthermore, sharing desired and undesired activities in sexual is crucial in the relationship between sexual disclosure and sexual satisfaction (Byers & Demmons, 1999; MacNeil & Byers, 2005).

Courage has been described as a virtue of management (Srivastva & Cooperrider, 1998). Peterson and Seligman (2004) explained different psychological and physiological forms of courage such as enthusiasm, genuineness, and tenacity.

And Gruber (2011) indicated that courage has a different structure from solemnity and enterprise, defining courage as an individual's ability to change behaviors, thoughts, and environments. According to Woodard (2004), although courage includes anxiety and fears, it also includes tenacity and decisiveness. In parallel to this, Cox, Hallam, O'Connor, and Rachman (1983) and O'Connor, Hallam, and Rachman (1985) focused on the behavioral perspectives of courage instead of on experiences of fear. May (2008) categorized different forms of courage such as physical, moral, community, and creative. Community courage involves the ability to communicate with others and take risks in intimate relationships. Thus, this study is the first to describe sexual courage in terms of community courage. According to this view, sexual courage might be described as being entrepreneurial, establishing intimacy, and introducing the self in relationships. Verschoor (2004) showed the importance of courageous behaviors in organizations and in the members of organizations. Furthermore, van Hooft (2006) defined courage as an exposure temperament that demonstrates the contribution of benefits of courage in both community and individual (as cited in Lindh, da Silva, Berg, & Severinsson, 2010). Hence courage might be a crucial concept in the continuation of a healthy marriage relationship. And especially in sexual life, courage might be very important in preventing sexual and other marital problems. Without courage, married couples can face conflicts.

Taking into consideration courage research, courage correlates with anxiety symptoms (Marks, 1987; Muris, Mayer, & Schubert, 2010; Norton & Weiss, 2009), gender role (Muris et al., 2010), genuine leadership, ethic, and community behaviors (Hannah, Avolio, & Walumbwa, 2011), application of nurses (Lindh et al., 2010), fears (Cox et al., 1983; Muris, 2009), fearlessness (O'Connor et al., 1985), and moral behavior (Raffel, 2011)

Considering all the research mentioned above, this study aimed to predict the effects on sexual embarrassment of levels of sexual awareness, sexual courage, and sexual self-disclosure. Moreover, the study investigated whether some differences among sexual awareness, sexual courage, and sexual self-disclosure and sexual embarrassment in terms of gender and marriage style. Last, but not least, the study examined whether some differences in sexual embarrassment stem from the educational level of couples and the duration of marriage.

Method

Participants

The study participants were married individuals. The study sample, chosen by convenience sampling, consisted of 336 married individuals, who had students in the Sultangazi District of Istanbul. Of the participants, 105 (31%) were male, and 231 (69%) were female. Their ages ranged from 20 to 60 years.

Data Collection Tool

To test sexual embarrassment, the Sexual Self-Consciousness Scale developed by van Lankved et al. (2008) and adapted into Turkish by Çelik (2013) was used. To test sexual awareness, sexual courage, and sexual self-disclosure, the Sexual Self-Confidence Scale developed by Çelik (2012) was used.

Procedures

How levels of sexual awareness, sexual courage, and sexual self-disclosure affected sexual embarrassment was analyzed with the Structural Equation Model (SEM). The structural equation model has recently been one of the most popular methods. Showing relationships between variables in a model is one of the most important advantages of the SEM as opposed to other analysis methods (Aydın, 2010; Çokluk, Şekerçioğlu, & Büyüköztürk, 2010; Şimşek, 2007). In terms of gender and marriage style, differences between the three factors of sexual awareness, sexual courage, sexual self-disclosure and sexual embarrassment were analyzed by *t*-test and one-way analysis of variance. Last, but not least, differences in sexual embarrassment with regard to couples' educational level and duration of marriage were analyzed by *t*-test. The Scheffe test determined any significant difference in the groups. To determine the effects size, Eta Squared (η^2) was used and interpreted with regard to values of Cohen (.01 = small; .06 and over = moderate; .14 and over = large) (Sipahi, Yurtkoru, & Çinko, 2008).

Results

Before the SEM analysis, correlations were analyzed, finding that sexual embarrassment correlated with sexual courage ($r = -.25$), with sexual self-disclosure ($r = -.32$), and with sexual awareness ($r = -.18$). Sexual courage was also

associated with sexual self-disclosure ($r = .38$) and with sexual awareness ($r = .26$). Moreover, sexual self-disclosure correlated with sexual awareness ($r = .43$). To examine the relationships between variables in the present study, SEM was used. The SEM showed the correlational coefficient of sexual courage and sexual embarrassment to be $-.40$; of sexual courage and sexual self-disclosure $.27$; of sexual awareness and sexual self-disclosure $.43$. Sexual courage and sexual embarrassment correlated negatively. Furthermore, sexual courage, sexual self-disclosure, and sexual awareness showed positive relationships.

According to SEM, sexual self-disclosure, directly, and sexual courage and sexual awareness, indirectly, predicted sexual embarrassment. Therefore, sexual self-disclosure was a moderator, and the model had acceptable indexes. The significant Chi-square values were $\chi^2 = 287.29$, $df = 146$, $p = 0.00$. The fit-index values were RMSEA = $.054$, GFI = $.92$, AGFI = $.89$, CFI = $.95$, IFI = $.95$, NFI = $.91$, NNFI = $.95$, SRMR = $.05$, and CI = $(0.045; 0.063)$. Schermelleh-Engel, Moosbrugger, and Müller (2003) stated that reasonable fit indices of model range between $2 \leq \chi^2/df \leq 3$ for χ^2/df , $0.01 \leq p \leq 0.05$ for p , $0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$ for Root Mean Square Error of Approximation, $0.05 \leq SRMR \leq 0.10$ for Standardized Root Mean Square Residual. AGFI values typically range between zero and one with

larger values indicating a better fit. In this regard, the results indicated that this model has acceptable fit indices. Figure 1 illustrates these results.

As a result of the t-test analysis (Female $\bar{X} = 10.65$, Male $\bar{X} = 8.45$; $p = 0.04$), sexual embarrassment and sexual awareness (Female $\bar{X} = 6.39$, Male $\bar{X} = 8.18$; $p = 0.00$) were significantly differentiated in terms of gender. The effects size of variances of sexual embarrassment ($\mu^2 = .035$) and sexual awareness ($\mu^2 = 0.08$) explained gender. However, sexual courage and sexual self-disclosure were not significantly differentiated in terms of gender. Furthermore, women showed more sexual embarrassment than men; men showed more sexual courage than women.

As a result of the t-test analysis of sexual embarrassment, dating marriage ($\bar{X} = 9.35$), arranged marriage ($\bar{X} = 11.33$; $p = .01$), and sexual awareness (dating marriage $\bar{X} = 7.19$, arranged marriage $\bar{X} = 6.45$; $p = .02$) were significantly differentiated according to marriage style. However, sexual courage and sexual self-disclosure were not significantly differentiated according to marriage style. The participants with arranged marriages showed more sexual embarrassment than participants with dating marriages; participants with dating marriages showed more sexual courage than participants with arranged marriages.

One-way analysis of variance revealed significant mean differences in sexual embarrassment

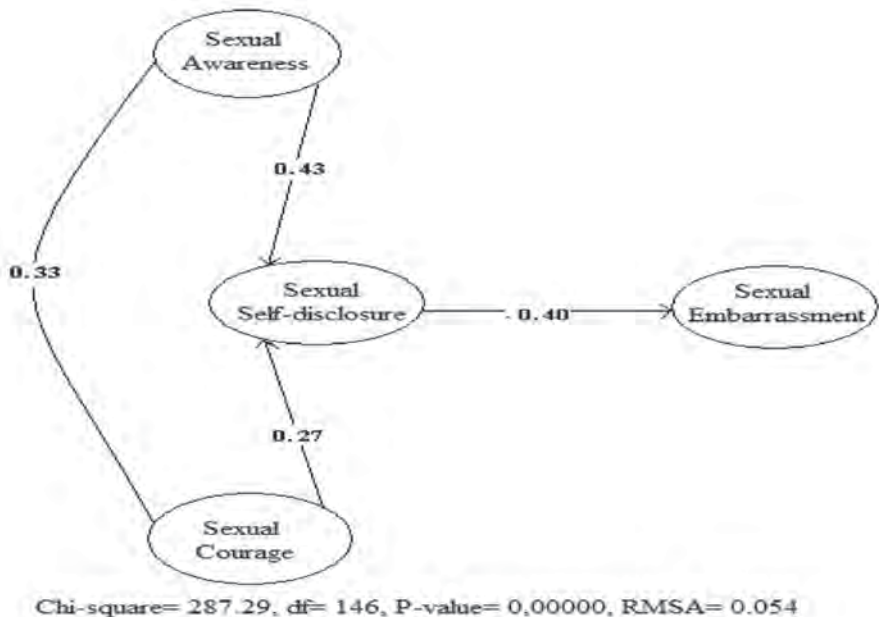

Figure 1: Structural Equation Model.

according to the couples' educational level and the duration of marriage [$F(2,325) = 8,91, p < .001, \mu^2 = .05$]. The effects size of variances of sexual embarrassment ($\mu^2 = .035$) and sexual awareness ($\mu^2 = 0.054$) explained the educational level of couples. To determine the significant difference of the groups, a Scheffe test was conducted, showing differences between primary ($\bar{X} = 11.41$) and university ($\bar{X} = 8.51; p = .001$) levels with regard to sexual embarrassment. There were differences between high school ($\bar{X} = 11.48$) and university ($\bar{X} = 8.51; p = .001$) with regard to sexual embarrassment. However, there were no differences between primary school and high school. In other words, participants with higher educational levels showed lower levels of sexual embarrassment.

One-way analysis of variance showed significant mean differences in sexual embarrassment with regard to the duration of marriage [$F(3,320) = 3.59, p = .01, \mu^2 = .04$]. The effects size of variances of sexual embarrassment ($\mu^2 = .035$) and sexual awareness ($\mu^2 = 0.04$) explained the duration of marriage. To determine the significant difference of the groups, a Scheffe test was conducted, finding differences between participants with 5-year marriages ($\bar{X} = 8.14$) and those with 15-year-and-above marriages ($\bar{X} = 11.26; p = .002$) with regard to sexual embarrassment. No differences were revealed among the other durations of marriage (0–5 year $\bar{X} = 8.14$, 10–15 year $\bar{X} = 10.73$) and sexual embarrassment. These results showed that increased duration of marriage increased the level of sexual embarrassment.

Conclusion and Discussion

Of embarrassment studies, some indicated the effectiveness of social skills education on embarrassment (Hasdemir, 2005; Kozanoğlu, 2006; Yıldırım, 2006) and the relationship among embarrassment, stress coping strategies (Epli Koç, 2006), coping strategies (Altıok, 2011), non-functional attitudes (Demirbaş, 2009), prosocial behaviors (Özdemir, 2010), and sexual stimulation (Karafa & Cozzarelli, 1997).

Hasdemir (2005) found that social skills education decreased the embarrassment levels of high school students. Parallel to this, Kozanoğlu (2006) indicated the significance of social skills education on embarrassment levels. Therefore, social skills might affect sexual confidence. Individuals with high social skills might have high sexual confidence perhaps because they easily communicate with

the opposite sex, easily explain themselves about sexuality, and experience successful sexual activity. Hence, embarrassment, or rather the lack of it, might be an important predictor of sexual confidence.

Petronio, Olson, and Dollar (1989) found that people experience embarrassment in romantic relationships, but those with long-enduring relationships have low levels of embarrassment and high levels of relational satisfaction due to increased communication levels. Any relationship has some rules, and embarrassment might emerge in any relationship due to violation of social rules. But intimate relationships have some specific rules to guide them. Thus, intimate-relationship embarrassment might be specific. Individuals in intimate relationships might have sexual embarrassment that affects their intimate and other social relationships.

In regard to this, the literature has found that embarrassment affects individuals. Epli Koç (2006) found that students with low levels of embarrassment were confident and optimistic, and they used social strategies in coping with stress. He also found that students with high levels of embarrassment used submissive and desperate strategies in coping with stress. Altıok (2011) revealed a significant positive relationship between embarrassment and problem solving and a significant negative relationship between embarrassment and avoidance. Demirbaş (2009) showed that individuals with high self-esteem levels have low embarrassment levels, and individuals with low self-esteem levels have high embarrassment levels. Moreover, embarrassment and recognition needs are also significantly associated.

This study revealed a negative correlation among sexual embarrassment, sexual courage, sexual self-disclosure, and sexual awareness. Furthermore, it revealed positive relationships among sexual courage, sexual self-disclosure, and sexual awareness. According to the SEM, sexual self-disclosure, directly, and sexual courage and sexual awareness, indirectly, predicted sexual embarrassment. Thus, sexual self-disclosure was a moderator, and the model had acceptable indexes.

Furthermore, in terms of gender, sexual embarrassment and sexual awareness were significantly differentiated, whereas sexual courage and sexual self-disclosure were not significantly differentiated. The results also revealed that women showed more sexual embarrassment than men, and men showed more sexual courage than women.

Moreover, in terms of marriage style, sexual embarrassment and sexual awareness were significantly differentiated, while sexual courage and sexual self-disclosure were not. The participants with arranged marriages showed more sexual embarrassment than those with dating marriages. Conversely, participants with dating marriages showed more sexual courage than participants with arranged marriages.

Furthermore, significant mean differences were shown in sexual embarrassment with regard to couples' educational levels. With regard to sexual embarrassment, there were differences between primary and university levels and between high school and university levels. However, there were no differences between primary school and high school levels. Overall, participants with higher educational levels showed lower levels of sexual embarrassment.

Last, but not least, there were significant mean differences in sexual embarrassment with regard to the duration of marriage. There were differences between participants with 5-year marriages and participants with 15-year-and-above marriages with regard to sexual embarrassment. There were no differences among the other durations of marriage in sexual embarrassment. In other words, increased duration of marriage increased levels of sexual embarrassment. This result might be explained by certain factors, for instance, age. With age, individuals develop morally and socially, such that their maturation might prevent talking about sexuality. A second factor might be social values that inhibit individuals from sexual experiences and sexual sharing, with the moderators of social pressure and social anxiety. A third factor might be that people in Turkey perceive sexuality as taboo and generally approve keeping sexual experiences hidden. In parallel, hidden sexual experiences might increase individuals' sexual embarrassment.

The last factor might be related to child rearing. With advanced duration of marriage, individuals have children and rear them according to their social and moral values. Therefore, couples might repress sexual sharing in order to model for their children, and, over time, this might increase their sexual embarrassment.

Taking into consideration the literature on couples and family counseling and the results of this study, some suggestions should be provided. The research on couples and family counseling include a long list of subjects: sexuality in marriage, sexual satisfaction, marital satisfaction, marital adjustment, sexual fantasy, divorce, marriage problems, attributions, gender, gender roles, attachment style, temperament and character, psychiatric problems, cognitive distortions, happiness, conflicts, problem-solving skills, and perfectionism. The research on couples' sexuality and family counseling include sexual satisfaction, sexual disorders, sexual counseling, marital satisfaction, self-esteem, locus of control, and sexual life—all studied as variables. Henceforth, more sexual embarrassment research should be conducted to support previous studies and this study's results.

In this study, sexual embarrassment was approached cross-sectionally, with regard to sexual disclosure, sexual courage, and demographic information. However, longitudinal studies should be conducted to deepen understanding of these relationships over time. Furthermore, sexual embarrassment might be differentiated within socioeconomic levels. Last, but not least, marital satisfaction research has indicated the positive effects of sexual satisfaction on marital satisfaction (Litzinger & Gordon, 2005; Trudel, 2002; Young, Luguish, Denny, & Young, 1998). Therefore, marital and sexual satisfaction should be studied, taking sexual embarrassment and sexual confidence into consideration.

References/Kaynakça

- Abramson, P. R., & Pinkerton, S. D. (1995). *With pleasure: Thoughts on the nature of human sexuality*. New York: Oxford University Press.
- Altıok, S. (2011). *Üniversite öğrencilerinin utangaçlık ve başa çıkma stratejileri ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir). <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.
- Aydın, B. (2010). *Motivasyonu etkileyen faktörlerin yapısal eşitlik modeli ile belirlenmesi: Bir tekstil işletmesi örneği* (Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir). <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.
- Bandura, A., Pastorelli, C., Barbarelli, C., & Caprara, G. V. (1999). Self-efficacy pathways to childhood depression. *Journal Personality Social Psychology*, 76(2), 258-269.
- Beck, M. C., Rawlins, R. P., Williams, S. R., & Louis, C. V. (1984). *Mental health psychiatric nursing: A holistic life-cycle approach*. Toronto: Mosby.
- Byers, E. S., & Demmons, S. (1999). Sexual satisfaction and sexual self-disclosure within dating relationships. *The Journal of Sex Research*, 36, 180-189.
- Cooper, A., & Griffin-Shelley, E. (2002). The internet: The next sexual revolution. In A. Cooper (Ed.), *Sex and The internet: A guidebook for clinicians* (pp. 1-15). New York: Brunner-Routledge.
- Cox, D., Hallam, R. S., O'Connor, K., & Rachman, S. J. (1983). An experimental analysis of fearfulness and courage. *British Journal of Psychology*, 74(1), 107-117.
- Cupach, W. R., & Metts, S. (1991). Sexuality and communication in close relationships. In K. McKinney & S. Sprecher (Eds.), *Sexuality in close relationships* (pp. 93-110). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cupach, W. R., & Metts, S. (1995). The role of sexual attitude similarity in romantic heterosexual relationships. *Personal Relationships*, 2, 287-300.
- Çelik, E. (2012, May). *Sexual self-confidence: The study of scale development, reliability and validity*. Paper session presented at the meeting of 4th International Congress of Educational Research, İstanbul.
- Çelik, E. (2013). The validity and reliability of the Turkish version of the sexual self-consciousness scale. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1703-1713.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: PegemA Akademi Yayınevi.
- Demirbaş, E. (2009). *Lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya). <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.
- Dunn, K. M., Croft, P. R., & Hackett, G. I. (2000). Satisfaction in the sex life of a general population sample. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 26, 141-151.
- Epli Koç, H. (2006). *Üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeylerine göre stresle başa çıkma stratejilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun). <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.
- Flood, M. (2007). Exposure to pornography among youth in Australia. *Journal of Sociology*, 43, 45-60.
- Geismar, L. L. (1984). Contextual aspects of sexual communication marriage. *Journal of Comparative Family Studies*, 15, 345-353.
- Gruber, C. (2011). The psychology of courage: Modern research on an ancient virtue. *Integrative Psychological and Behavioral Science*, 45, 272-279. doi: 10.1007/s12124-011-9155-x
- Hanem A. A., Ahmed, H. A. A., & Elmasri, Y. M. (2011). Effect of self awareness education on the self-efficacy and sociotropy autonomy characteristics of nurses in a psychiatry clinic. *Life Science Journal*, 8(2), 853-863.
- Hannah, S. T., Avolio, B. J., & Walumbwa, F. O. (2011). Relationships between authentic leadership, moral courage, and ethical and pro-social behaviors. *Business Ethics Quarterly*, 21(4), 555-578.
- Hasdemir, A. (2005). *Sosyal beceri eğitiminin lise öğrencilerinin utangaçlık düzeylerine etkisi* (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.
- Herold, E. S., & Way, L. (1988). Sexual self-disclosure among university women. *The Journal of Sex Research*, 24, 1-14.
- Karafa, J. A., & Cozzarelli, C. (1997). Shyness and reduced sexual arousal in males: The transference of cognitive interference. *Basic and Applied Social Psychology*, 79(3), 329-344.
- Kozanoğlu, T. (2006). *Utangaçlıkla baş edebilme sosyal beceri eğitim programının ergenlerin utangaçlık düzeylerine etkisi* (Yüksek lisans tezi Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana). <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.
- Lindh, I., da Silva, A. B., Berg, A., & Severinsson, E. (2010). Courage and nursing practice: A theoretical analysis. *Nursing Ethics*, 17(5), 551-565.
- Litzinger, S., & Gordon, K. C. (2005). Exploring relationships among communication, sexual satisfaction, and marital satisfaction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31, 409-424.
- MacNeil, S., & Byers, E. S. (2005). Dyadic assessment of sexual self-disclosure and sexual satisfaction in heterosexual dating couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22, 169-181.
- Marks, I. M. (1987). *Fears, phobias, and rituals. panic, anxiety, and their disorders*. New York: Oxford University Press.
- May, R. (1975/2008). *Yaratma cesareti* (Çev. A. Oysal). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- McNair, B. (2002). *Striptease Culture: Sex, media, and the democratization of desire*. London: Routledge.
- Metts, S., & Cupach, W. R. (1989). The role of communication in human sexuality. In K. McKinney, & S. Sprecher (Eds.), *Human sexuality: The societal and interpersonal context* (pp. 139-161). Norwood, NJ: Ablex Publishing Corporation.
- Metts, S., & Spitzberg, B. H. (1996). Sexual communication in interpersonal contexts: A script-based approach. In B. R. Burleson (Ed.), *Communication yearbook 19* (pp. 49-91). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Muris, P. (2009). Fear and courage in children: Two sides of the same coin? *Journal of Child and Family Study*, 18, 486-490.

- Muris, P., Mayer, B., & Schubert, T. (2010). "You might belong in Gryffindor": Children's courage and its relationships to anxiety symptoms, big five personality traits, and sex roles. *Child Psychiatry Human Development*, 41, 204-213.
- Norton, P. J., & Weiss, B. J. (2009). The role of courage on behavioral approach in a fear-eliciting situation: A proof-of-concept pilot study. *Journal of Anxiety Disorders*, 23, 212-217.
- O'Connor, K., Hallam, R. S., & Rachman, S. J. (1985). Fearlessness and courage: A replication experiment. *British Journal of Psychology*, 76(2), 187-197.
- Özdemir, Z. (2010). *Lise öğrencilerinin prososyal davranışlarının; Mizah, öfke ve utangaçlık düzeylerine göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.
- Paul, P. (2005). *Pornified: How pornography is transforming our lives, our relationships, and our families*. New York: Times Books.
- Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A classification and handbook*. Washington: American Psychological Association.
- Petronio, S., Olson, C., & Dollar, N. (1989). Privacy issues in relational embarrassment: Impact on relational quality and communication satisfaction. *Communication Research Reports*, 6(1), 21-27.
- Poroy, A. (2000). *Cinsel eğreti*. İstanbul: Akpomed Tibbi Hizmetler Ltd. Şti.
- Raffel, S. (2011). The interplay of courage and reason in moral action. *History of the Human Sciences*, 24(5), 89-102.
- Rohrer, J. (2002). ABC of awareness: Personal development as the meaning of life (Trans.). In R. Curtis (Ed.), *Utd. media book series: Time for change* (pp. 7-84). Switzerland: Oberurnen.
- Salisbury, M. L. (2004). *Sexual awareness, body image, and self-esteem of individuals who have ostomies* (Master's thesis). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 1431226)
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8, 23-74.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S. ve Çinko, M. (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Snell, W. E., Fisher, T. D., & Miller, R. S. (1991). Development of the sexual awareness questionnaire: Components, reliability, and validity. *Annals of Sex Research*, 4, 65-92.
- Sprecher, S., & Cate, R. M. (2004). Sexual satisfaction and sexual expression as predictors of relationship satisfaction and stability. In J. H. Harvey, A. Wenzel, & S. Sprecher (Eds.), *The handbook of sexuality in close relationships* (pp. 235-256). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Srivastva, S., & Cooperrider, D. L. (1998). *Organizational wisdom and executive courage*. San Francisco: The New Lexington Press.
- Şentürk, G. E. (2006). *Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler ile bu kurumda çalışan öğretmenler ve yöneticilerin cinsellikle ilgili yanlış inanışla bilgi ve inanışlarının belirlenmesi ve bir uygulama* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul). <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks.
- Traen, B., Sorheim Nilsen, T., & Stigum, H. (2006). Use of pornography in traditional media and on the Internet in Norway. *Journal of Sex Research*, 43, 245-254.
- Trudel, G. (2002). Sexuality and marital life: Results of a survey. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 28, 229-249.
- van Lankveld, J. J. D. M., Geijen, W. E. H., & Sykora, H. (2008). The Sexual Self-consciousness Scale: Psychometric properties. *Archives Sexual Behavior*, 37, 925-933.
- Verschoor, C. C. (2004). Toward a corporation with conscience. *Strategic Finance*, 85(7), 20-21
- Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2007). Unwanted and wanted exposure to online pornography in a national sample of young internet users. *Pediatrics*, 119, 247-257.
- Woodard, C. R. (2004). Hardiness and the concept of courage. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 56(3), 173-185.
- Yıldırım, M. (2006). *Sosyal beceri eğitiminin lise 2. sınıf öğrencilerinin utangaçlık düzeylerine etkisi* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.
- Young, M., Luguis, R., Denny, G., & Young, T. (1998). Correlates of sexual satisfaction in marriage. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 7(2), 115-130.
- Zimbardo, P. G. (1986). *The Stanford shyness project*. New York: Plenum.